

Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”

(Vörösmarty Mihály)

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület időszaki kiadványa

III. évfolyam 1999/25. szám

1999. március

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén du. 17 órakor - hívtatn és hívtatlanul - mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis u. 1-3. I. emeleti zeneterembe.

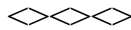
Március - gondolatok az örmény liturgiából

A diakónus bevezető könyörgése után a pap:

Áldás és dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek, most és mindenkor és örökkön-örökké.

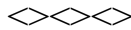
Mit adhatunk mi Istennek, aki a Szentháromság közösségében él és tevékenykedik? Áldására áldást mondunk, jótetteiért dicsőítjük. Ez a dicsőítés istentiszteleteink célja is, a fenti dicsőítés ott van szinte minden szertartásunk kezdetén.

Dr. Sasvári László

1848-49 forradalom és szabadságharc 150. éves évfordulóján emlékezzünk hőseinkre.

A magyar szabadságharcban közel 1200 örmény származású honvéd résztvevőről tudunk. Kiss Ernő altábornagy és Lázár Vilmos ezredes, aradi vértanuk, valamint Csetz János tábornok személyén kívül közel 70 további tiszt neve ismert, de számtalan a névtelen hősök sora. Keressük és kutatjuk ismert és ismeretlen magyarörmény hőseink adatait, emlékeit, emlékhelyeit, hogy minél teljesebb képet örökíthessünk át dicső múltunkból a XXI. századba.

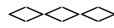
Felhívás !

Az 1848-49 szabadságharc örmény résztvevői leszármazottainak találkozója!

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület a forradalom és szabadságharc 150. éves évfordulója alkalmából ez év őszén egy találkozót kíván szervezni különösen Kiss Ernő, Lázár Vilmos aradi vértanuk, Csetz János tábornok és a 48-as szabadságharcban résztvevő örmény származású honvédtisztek leszármazottai részére. Kérjük, hogy jelezze részvételi szándékát és küldje meg Szerkesztőségünknek a leszármazás, rokonsági fok dokumentumát fénymásolatban. Keresse meg az Ön által ismert rokonokat is és hívja fel figyelmüket a felhívásban foglaltakra.

Segítsen, hogy élővé tudjuk tenni az emlékezést ezen találkozóval is. Szeretnénk egy kiadványban is megörökíteni a dokumentumokat, a találkozó eseményeit. Ha van az Ön családjában olyan történet, amelynek megismerése bővítheti hőseinkről kialakított képünket, küldje el nekünk, hogy közöljük, vagy jelezze szándékát a találkozón történő előadásra.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Madách Imre
Nem féltelek hazám !

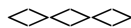
Bár ellened tör frigye zsarnokoknak,
Bár ellened tör irigy szolgahad,
Földönfutó népek megostromolnak,
Mint tengerár, megállsz, ha szikla vagy.
Nem féltelek hazám !

Eldültél volna, mint cser a viharban,
Ha a végzet nem nézett volna ki,
Hogy élj; nem törtek meg véres csatákban
A balszerencse századévei.
Nem féltelek hazám !

Ameddig áll Branyiszkód kórakása,
Mint órjas harcaid emlékjele,
Regét mond róla a Kárpát vadásza,
S viharként leng rajt hősök szelleme.
Nem féltelek hazám!

Ameddig látom Alföld rónaságát,
Felette múltak délibábja kel,
Szent vér hizlalja lengő dús kalásszá,
És tápot a test, lélek benne lel.
Nem féltelek hazám!

Az ősi bűn küldött ránk sujtoló kart,
A lánc helyét csak szent vér mossa le:
Hogy a jobb gyermek győzzön, Mózes elhalt
A pusztában s egy nemzedék vele.
Nem féltelek hát, hazám.

Merza Gyula

Az örmény betelepülés története Magyarországon

II. rész

A csíkszépvízi örmény telep a legújabb keletű valamennyi közt, amennyiben alig 150 éves múltra tekint vissza. Keletkezésének ideje 1768-ra esik, midőn Moldovában az orosz-török háború

következtében nagy nyomor ütött ki. Ugyanis akkor mintegy 400 óhitű örmény jött Szépvízre, kik később örmény rítusuk fenntartásával szintén áttértek a katolikus vallásra és a többi örmény kereskedőkkel együtt hasznos polgárai lettek a hazának: csinos templomuk és olvasóköriük van.

Az előrelátó *Verzár Oxendiusz* által konszolidált viszonyok folytán általában az egész örménység az erdélyi kereskedelmi forgalomnak kiváló tényezőjévé vált s a XIII. évszázad közepén Szamosújvárt már sok önálló polgár üzte a szarvasmarhával való kereskedésnek s a keletről magával hozott kordován- és szattyán-készítésnek jövedelmező és külföldön keresett iparágát. És amellett, hogy az ország ipara és kereskedelme, egyszerűen közzgazdasága ezáltal fölvirágzott, ez juttatta nagy vagyonhoz, majd tekintélyes uradalmakhoz a világhíró, szorgalmas családok mai kiváló utódait, u.m. a gr. Karátsonyiakat, br. Dánieleket, Gorovékat, Lukácsokat, Jakabffyakat stb., kik főnemesi, nemesi rangot, magas állami tisztségeket vagy országos tekintélyt élveztek és élveznek részben maiglan is.

A magyar-örmény nemes családok száma meghaladja a 60-at. Már az erdélyi kormányzéknel *Jakabb Bogdán* konziliárius személyében volt az örménység képviselve, ki aztán a "Gubernium" megszűntével az örmény származású főispánok sorát nyitotta meg. Jelenleg pl. az országgyűlés magyar-örmény tagjai a következők: br. *Dániel* Ernő főrend, *Dániel* Pál, dr. *Issekutz* Győző, *Jakabffy* Elemér, *Jakabffy* Imre államtitkár, gr. *Karátsonyi* Jenő főrend, br. *Lukács* György, *Lukács* László miniszterelnök, *Lengyel* Zoltán, *Mártonffy* Márton, br. *Papp* Géza, *Pattantus* *Ábrahám* Dezső, *Urmánczy* Nándor, *Vertán* Endre és *Vertán* Etele képviselők.

A 67-es kiegyezés óta a magyar országgyűlés örmény származású képviselőinek és főrendjeinek száma 10-20 között változik. Egy időben a szabad királyi címet nyert örmény városok, t.i. Szamosújvár és Erzsébetváros két-két követet küldöttek, jelenleg azonban csak egyet-egyét, kik *Jókai Mór* kivételével kezdettől napjainkig mind örmények. A hazai örménységnek, mint közösségnek hosszú ideig széleskörű önkormányzata volt: az úgynevezett *örmény kompánia* saját bírójának az elnöklete alatt minden 3 évben a négy örmény telep egyikében (Szamosújvár, Erzsébetváros, Gyergyószentmiklós, Csíkszépvis) összegyűlve foglalkozott a közös természetű egyházi és világi ügyek elintézésével, mint ahogy azt pl. a szászok egyeteme szintén végzi részben napjainkban is, így az örmény közösség is felosztotta az évi adót, gondoskodott a püspök eltartásáról, a küldöttségek költségeiről és a szükséghez képest az egész erdélyi örménységre kötelező erejű szabályzatokat dolgozott ki és azok betartását ellenőrizte.

E tekintetben különösen az ünnep- és vásárnapok megtartását előíró és a fényűzést korlátozó rendeleteknek van nagy kultúrtörténeti értéke.

Az örmények említett közös szervezete érintkezett annak idején örmény ügyekben a kormányzékkel, majd az országgyűléssel is, azonban e szerepet később a követküldési jogot nyert Szamosújvár és Erzsébetváros örményekből álló községtanácsai vették át és teljesítik olykor, alkalomadtán jelenleg is. Ámde az örménység ezt az Apafi és I. Lipót kiváltságleveleiben biztosított önkormányzatot sohasem használta ki külön nemzetiségi szervezkedésre, ellenkezőleg, már kezdetben igyekezett a magyar nemzettel érületben egyesülni.

A változott kedvezőbb körülmények, különösen az örménységnek 1840-ben történt törvényes honfiúsításával, de még inkább 1848 után a kolóniák számos családját Délmagyarországon birtokszerzésre, aztán Budapesten, hol egy örmény templom kérdése többször fölmerült, az értelmiségi pályára vonzották.

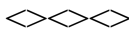
Eközben pedig nagyobb erdélyi városaink (Kolozsvár, Marosvásárhely, Brassó, stb.) kereskedő cégei közt mind több és több örmény névvel találkozunk. Újabban az orvosi és ügyvédi pálya, nemkülönben a gazdálkodás sok örményt foglalkoztat. Sőt, ma már nincs oly kenyérkereseti munka, melynél örményekkel ne találkoznánk.

Egyszóval, az új életviszonyok az örménységet nemcsak nyelvileg, néprajzi és politikai szempontból, de létföltételeiben is átalakították.

Az eddig zárt örmény társadalom a magyarsággal egyesült, minek következtében az örmény-magyar házasságok száma rohamosan növekedett. Sőt, egyes örmény családok, mint pl. a bobdai *Gyertyánffy*, a kisterpesti *Markovics*, a lompérdi *Korbuly* családok, főrangú magyar körökkel is rokonságba léptek.

Azonban mindamelllett, hogy az 1848-as szabadságharc az örménységet a magyarsággal társadalmilag is egybeforrasztotta, ősi egyházukra mindig féltékenyek voltak az örmények, és éppen azért ma is szívós kitartással törekszik e népfaj az örménykatholikus egyház fennmaradását biztosítani és ezzel a vallás terén utolsó menedékre talált egyetlen ősi, örmény jelleget megmenteni. E tekintetben hű segítőtársai voltak a tudós Mechtárista szerzetesek, kik különösen paphiány esetén a magyar-örmény klérust mindenkor készséggel kiegészítették.

(Az "Arménia" 1913-as évfolyamából)
Folytatás a következő számban

Dr. Borszéki Béla

A természetes ásványvizek hasznosításának története Magyarországon

(Elhangzott a Fővárosi Örmény Klubban 1999. január 21-én
II. rész.

A híressé vált városligeti kút után mind nagyobb hangsúlyt kapott a vizek kutatása és feltárása fúrások révén. A tudományos alapokra helyezett kutatás nagymértékben hozzájárult az ásványvizek megismeréséhez.

Az I. Világháború után - mint arról már esett szó - hazánk ásvány- és gyógyvízforrásainak legnagyobb részét elvesztette. Az ország szűkebb területén az újabb lelőhelyek feltárását nagymértékben elősegítette a századfordulón megindult szénhidrogén-kutatás, amely olaj helyett gyakran hozott napvilágra kitűnő termálvizet (Hajdúszoboszló, Debrecen).

Természetesen egyenest hévízfeltárás céljából is fúrtak kutakat. Így készült 1927-ben Szegeden az "Anna", 1935-36-ban Budapesten a margitszigeti "Magda II" kút.****

Szomjúság oltására a két világháború között a piacon palackozott ásványvíz csak csekély mennyiségben volt jelen. Ennek nagyobb részét is a fővárosban találjuk. A Lukács gyógyfürdőben palackozták a "Kristály-vizet", a török időkből fennmaradt Rudas gyógyfürdőben a "Harmat-vizet", a Margitszigeten a "Margitszigeti ásványvizet", és a város határában a "Csillaghegyi ásványvizet". Vidéken csupán a már említett, ismertebb ásványvizeket lehetett kapni.

A II. Világháború az ásvány- és gyógyvíz-telepek, fürdők, ivócsarnokok nagy részében súlyos károkat okozott. Az ország újjáépítése után a meglévő források és kutak - a szűkös anyagi helyzet

és az idegenforgalom hiánya miatt - csak kevéssé hasznosultak. Az 1956-os forradalom előtti és utáni politikai elnyomás, a rossz gazdasági helyzet az alapvető szükségletek megszerzésére kényszerítette a lakosságot, így a palackozott ásványvíz fogyasztása luxusnak számított.

1968-ban az u.n. új gazdaságirányítási rendszer lehetővé tette az élelmiszeripar egyes ágazataiban, hogy a technika felzárkózzék az európai élmezőnyhöz. A lemaradás azonban igen nagy volt. Az ásványvíz alacsony ára nem kedvezett a kereskedelemnek, ezért a fogyasztás csak kismértékben nőtt. Az egy főre eső ásványvíz éves fogyasztása kb. 2.5 liter volt.

A hetvenes évek elejére az üdítőital-gyártás az egyik legdinamikusabban fejlődő élelmiszeripari ágazattá vált Magyarországon.

Ez a dinamikus fejlődés természetesen elsősorban az üdítőital gyártására vonatkozott: megjelent a piacon a Pepsi, a Coca és a Traubisoda, majd 1972-ben az első, ásványvíz-bázisú energiaszegény üdítőital, a német-osztrák licence (KAJO) alapján gyártott "deit".

Korszerű nyugati gépek, berendezések segítették elő az ásványvizek esztétikusabb megjelenését is, ezzel egyidejűleg a fogyasztás kismértékben növekedett. Bevezetésre került az 1 literes, ún. "euro-palack", a visszazárható csavaros kupak, faláda helyett a műanyag rekesz.

Jelentős változást hozott az a "Palackozott ásványvíz, gyógyvíz és üdítővíz" szabvány, amely 1983-tól a természetes eredetű, palackozott vizek forgalomba hozatalát szabályozta. Ez az előírás különbséget tett a korlátlanul fogyasztható és a "kötött" ásványvíz között, amelynek oldott ásványianyag-tartalmától (vagy annak nagyságától) függetlenül - egyéb, biológiailag aktív alkotórészei révén - gyógyhatása lehet és összetételétől függően fogyasztását esetleg korlátozni kell.

A szabvány üdítővíznek nevezte azt a természetes eredetű kút- vagy forrásvizet, amely a közműhálózatból származó vizektől általában eltérő összetételű és különösen üdítő hatású, de egyéb vonatkozásaiban nem felel meg az ásványvíz vagy gyógyásvíz kategóriának. (Tehát például összes ásványianyag-tartalma nem éri el a legalább literenkénti ezer milligrammos határt.)

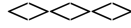
Az ásvány- és gyógyvizek minősítésében a legnagyobb változást a 7/1986 (VIII.10.) számú egészségügyi miniszteri rendelet hozta, amely a külső (fürdő) és belső (ital) alkalmazás szempontjából tesz különbséget az ásványvizek között.

Az 1989/90-es rendszer-váltás és a privatizáció után jelentősen megnövekedett a palackozott ásványvizek fogyasztása. A trend meredeken fölfelé mutat ugyan, de a nagy ásványvízkinccsel és fogyasztási kultúrával bíró országokhoz képest a hazai fogyasztás még ma is csekély (21 liter évenként, fejenként).

Komoly fordulatot jelentett az 1995-ben életbe léptetett új magyar szabvány, amely az 500 és 1.000 mg/liter ásványianyag tartalmú vizek minősítését is megengedi, ha nátriumtartalmuk nem több 200 mg/liternél és valamilyen élettani szempontból fontos alkotóelemet tartalmaznak (mértékadó koncentrációban fluort, jódot, magnéziumot, kalciumot).

Az új rendelkezéssel a jogszabály alkotója lépést tett az Európai Unió előírásai felé, és ezzel a literenkénti 1.000 mg-nál kevesebb ásványi anyagot tartalmazó, de értékes, természetes eredetű hazai vizeink is minősített ásványvízzé váltak.

**** Ennek a bővizű kútnak a vizét "Kristályvíz" néven hozzák forgalomba

Köszöntő az EÖGYKE születésnapjára

(Elhangzott a Fővárosi Örmény Klubban, 1999. február 18-án)

Először is azzal a szóval kell kezdenem, hogy "köszönöm." Sok áldozat és munka eredménye, ha szabadon és többnyire igen jó, mert értelmes hangulatban találkozunk az erdélyi csütörtökök alkalmával. Ordas indulatok nélkül. Szükségünk is van rá, hiszen föl-fölcsapnak körülöttünk nemzetiségi, etnikai, kisebbségi, hivatali... megválasztási hullámok. De mi csütörtökönként sohasem azzal foglalkoztunk, hogy másokat leborítsunk.

Magától értetődőnek vettük, hogy vagyunk, erdélyi és örmény gyökerekkel. Valami azonban történik körülöttünk: hajtják a forgószelet. Hát, akkor vegyünk felleghajtó köpönyeget!

A kétéves EÖGYKE születésnapjára pedig hadd üsse meg komolykodó hangot, amelybe aztán vegyülhet vidám harmónia is.

Jó szó az "örmény" - lehet igét képezni belőle: "örménykedik". Ugyanolyan hangzású, mint a "magyarkodik". És a "ki az igazi magyar?" mintájára azt is kérdezhetjük: "ki az igazi örmény?"

A téma ismerős. Ízléstelen, halálosan veszélyes torzsalkodás.

Lehet, hogy a magyarországi örmény származásúak közül senki sem az, aki? Szerintem te nem vagy örmény, szerinted én nem, szerinte pedig egyikünk sem az... És ez halálosan veszélyes, mert végső soron a mi nemzetünk, az egykor befogadó nemzet szemében diszkvalifikál minket.

Térjünk vissza a nagy kérdéshez; ki az igazi magyar? Egyáltalán, van ebben az országban magyar? Hiszen még a nemzet nagy költője is egy szerb mészáros fiaként, Petrovics néven jött a világra!

Tessék csak megfigyelni, mennyire értelmetlen és gonosz ez a kérdés...! Vagy a többi: Vajon magyar volt-e a 48/49-es magyar szabadságharc tábori lelkésze, akit Haynau fogházbüntetéssel sújtott - a morvaországi születésű, Lőw Lipót rabbi? Magyar volt-e az Ilbenstadt városában született gróf, az Aradon kivégzett Leiningen-Westerburg? Vagy a szász születésű, magyarul felnőtt korában megtanuló Heltai Gáspár, a magyar irodalom és könyvkiadás egyik atyja? Magyar-e József Attila, aki szerint "az apám félig székely, félig román, vagy tán egészen az"? Magyar volt-e a horvát Utisenovics család fia, akit Fráter Györgyként ismerünk? De itt a legnagyobb magyar, Széchenyi István, aki inkább fejezte ki magát németül, mint magyarul...

Ha pedig mindezek valamiképpen mégsem magyarok, akkor nincs mit szégyenkeznünk, ha tőlünk meg az örmény származásunkat megtagadja valaki. Tegye. Mert, ugye, Szálas Ferenc magyar volt, hetedízigen, anyakönyvileg - köszönöm szépen!

Ha első hallásra túlzónak is tűnnek az ilyen kérdések, mégis, logikus kérdések - amennyiben ősöket, nyelvtudásokat, keresztleveleket, nevek hangzását és egyéb, félrevezető eszközöket alkalmazunk.

Dehát, jó mondás, hogy az éremnek két oldala van...

A nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény elindított egy folyamatot: sokak szerint mostanság Magyarországon egyre több a nemzetiség - és egyre több a nemzetiségi. Ha ez igaz, elmondhatjuk: lassanként a magyar úgy érzi magát, mint a belgiumi Kohn, amikor felszólítják a népet, hogy: a vallonok álljanak jobbra, a flamandok pedig balra! Egyedül Kohn marad középben és félénken megkérdezi: tessék mondani, a belgák hová álljanak?

Engedjétek meg, hogy ne idézzem István király szavait. Az utóbbi években a szent király intelmeiből túlságosan is sokszor citálták azokat a mondatokat, amelyek a többkultúrájú, befogadó nemzet erényét és erejét emlegetik. Az Intelmeknek azt a kitételét, amely az idegenek - "hospes", tehát vendégek - méltányos kezelését, a befogadást szorgalmazza. Nem erre hivatkoznám, csupán arra, ami következik belőle.

Mindig, minden szekértábor jól működik a maga szűk, korlátolt területén. A szekértábor hatékony, mert egyszerre agresszív, és defenzív képződmény. Választásokat nyerhet. Csakhogy..: a szekértáboron belül előbb-utóbb elfogy az ivóvíz, a lelki tartás, amely kizárólag abból táplálkozik, hogy a szekértáboron kívülieket gyűlöli.

Mi közünk ehhez nekünk, itt, az EÖGYKE második születésnapján? Számunkra magától értetődő, hogy léteünk, sok áldozat és munka eredményeként, és havonta megtartjuk találkozóinkat. Aki végiglapozza az Issekutz Sarolta által szerkesztett Füzeteket, elképesztő mennyiségű kultúrtörténeti információra bukkan. De ha egyre-másra azzal vádolnak, hogy nem is léteünk, mégis fölhorgad az indulat...

Mi tudjuk, hogy a mai, magyarországi örmény származás egészen más jellegű, mint a német, szlovák, szerb, szlovén, vagy horvát kisebbség. Ezek mindig anyaföldjük határvidékén éltek, kapcsolatban az anyanemzettel. Egy olyan csoportnak, mint az örmény, amely hét évszázada elmenekült egy távoli országból, eleve nem lehetett kapcsolata az őshazával, nevezzük bár Hajasztánnak, Arméniának, Ararát tövének, vagy bárminek. Tudjuk: nem is volt efféle kapcsolata.

Ráadásul, hála Istennek, az Erdélybe három évszázada betelepült örmények jól érezték magukat, ezért aztán elmagyarosodtak. Nem erőltette őket senki, saját maguk asszimilálódtak. Vélhetően többnyire olyanok vagyunk itt, akiknek családjá a múlt század végére nem sokkal többet őrzött meg ősei nyelvéből, mint a Miatyánk, esetleg egy-két - jórészt szakrális - idézet, meg a konyha. Sokunk felmenői vallást is váltottak: lettek római katolikusok, lettek reformátusok.

Ha pedig se ősi nyelv, se ősi vallás... akkor mi ez a sokat emlegetett "örmény származás"? Egyetlen szóval akarnék válaszolni, de ez személyes válaszom, hiszen nem formálhatok jogot, hogy bárki más nevében beszéljek. Mit jelent az örmény származás? Tudati állapotot. És a húszadik század legvégén, Európa kellős közepén a "tudati állapot" létjogosultságát nem illik megkérdőjelezni.

Csak melleleg: az a kötődés, ami egy "magyar" elnevezésű ország, és kultúrája iránt bennem él, azért is különösen erős, mert családomat, származás szerinti testvéreimet, engem - magyar földön évszázadokon át, soha nem ért hátrányos megkülönböztetés, nem tört ki ellenem pogrom és nem akartak rám sárgára festett Gergely-keresztet tűzni.

Nos, mennyire kézzelfogható ez a "tudati állapot"? Elégséges ok-e ez ahhoz, hogy a privát szférán túl valami összekössön bennünket? Hogy legyen valami, ami nem múlt..., hanem jövő?

Igen, természetesen van elégséges ok. Hiszen nemcsak nekem és neked kell együtt élnünk ezen a Földön, hanem nekünk és nekik. Népeknek, kultúráknak.

Gondoljuk csak meg: valamikori örmény őseink valamiféle ősvallást felcseréltek a kívülről - hangsúlyozom - az örménységen kívülről érkező, keresztény hitre. És a kívülről jött behatást másfél évezred során belső értékévé növelték.

Más példa: a magyarság sem készen, felvértezve pattant elő az Etelközből, mint azt sokan

szeretnék hinni, miszerint Árpád Zrínyi-korabeli páncélban bevágtatott a Kárpát-medencébe és visszakézből azonnal jól működő királyságot alapított, nem! A magyarság akkor is, azóta is aktív, képlékeny, minden feldolgozhatót magába fogadó csoportként véghezvitte a világ legnagyobb csodáját, amelyet mindig, minden jóra való nép megtesz: alakulva alakított.

Ettől színes, befogadó, gazdag nemzet. Ezért lehetünk büszkék *Kiss Ernőre*, vagy *Lázár Vilmosra*: örmény családok fiai, akiket a magyarság örmény származású magyar hősként tart számon.

Hitem szerint az Erdélyen át a magyarságba épülő örmény őseink ugyanezt tették: alakulva alakítottak, ünnepek és politikai deklarációk nélkül. Nekünk tehát emberi kötelességünk segíteni azt, aki nemrég jött a messzi Jerevából (azaz Erivából), de senkit sem lehet és nem is szabad akarata ellenére megváltani. Számomra ez a sok áldozattal és munkával biztosított erdélyi csütörtökök egyik, nagyon fontos lényege. Mert a felmenőim által vállalt, általam örökölt és vállalt, jelenlegi kultúrámból én nem akarok visszakötődni a Kaukázushoz. Magyaroként szeretném, ha a többi magyar - bármilyen nemzeti, etnikai, kisebbségi működés révén - nem efféle kaukázusi hátramenetet olvasna ki belőlem.

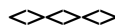
Ezért érzem magam itthon közöttetek, akik az egykori befogadókhoz hasonlóan befogadók vagytok.

"Hospes" - vendégek - mondja a Szent István-féle szöveg. És valamiképpen mindannyian vendégek vagyunk ezen a világon. Évszázadok, vagy évezredek előtt - de mindenki jött valahonnan. Nincs nép, kultúra, embercsoport a Földön, amely valahol, valamiben "öröktől valónak" mondhatná magát! Vannak viszont egymásra hatások, létezik olyan kulturális gyarapodás, amelyet mindig egy másikkal, az úgynevezett "jövevénynek" köszönhetünk.

Ám szervezzenek valakik szekértábor, amely ma győz, holnap ellapul. Ma megválasztódik, holnap semmi sincs mögötte. Aki befogad, az tovább gondolkodik. Például: Európát gondol. Európát, amely akkor kezdődött, amikor egy távoli pusztaság szélén valaki azt mondta a félnék Nikodémusnak: gyere, beszélj, mondd el, mi bánt.

És ezért kívánom teljes szívvel: Isten éltesse az európai hangvételű társaságot, az EÖGYKÉ-t, és háziasszonyát. Köszönöm, hogy meghallgattatok.

Dávid Csaba

Magyar-örmény családfák

Az ittebei és eleméri Kiss család leszármazási táblázata:

Címerszerző: Ákoncz Gergely (Erzsébetváros, eredeti nevük Fark), aki 1760-ban kapta a nemességet Mária Teréziától és felvette a Kiss Gergely nevet. Elhalálozott 1762-ben. Felesége Hankovics Anna volt, aki 1760-ban halt el.

Nemesi előnevük: Ittebei és eleméri

I. leszármazás:

1. Ittebei és eleméri Kiss Izsák (+1789), házastársa erzsébetvárosi Issekutz Mária Anna
2. Ittebei és eleméri Kiss Miklós (+1780), házastársa erzsébetvárosi Issekutz Katalin
3. Ittebei és eleméri Kiss Mária, házastársa Daniel Lukács

II. leszármazás:

- 1.1. Kiss Gergely (+1788)
- 1.2. Kiss Anna (férj Jakabffy Miklós)
- 1.3. Kiss Ágoston (+1800) (felesége Bogdanovits Anna, +1805)
- 1.4. Kiss Katalin (+1789)
- 1.5. Kiss Jozefa (férj Capdebo Gergely)
- 1.6. Kiss Erzsébet
- 1.7. Kiss Borbála (+1802)
- 1.8. Kiss Antal (+1789)

2.1. Kiss Antal (+1844), (feleség: Leonhard Katalin +1856)

- 3.1. Daniel Imre kanonok
- 3.2. Daniel Gergely (feleség: Patrubány Cecília)
- 3.3. Daniel Ödön (feleség: Daniel Anna)

III. leszármazás:

- 1.2.1. Jakabffy Mária (férj Novák Márton)
- 1.2.2. Jakabffy Katalin (férj Lászlóffy János)
- 1.2.3. Jakabffy Anna (férj Jotiborszky András)
- 1.2.4. Jakabffy Ágnes
- 1.2.5. Jakabffy Erzsébet
- 1.2.6. Jakabffy Júlia (férj Simay Kristóf)

- 1.3.1. Kiss Mária, + 1844 (férj gr. Pejacsevich István)
- 1.3.2. Kiss Ernő. + 1849, (feleség Szentgyörgyi Horváth Anna) Aradi Vértanú, honvéd tábornok
- 1.3.3. Kiss Gergely + 1815. I. 28.

- 1.5.1. Capdebó Mária (férj Csiky Emánuel)
- 1.5.2. Capdebó Antónia, + 1894 (férj Hamvay Miklós)
- 1.5.3. Capdebó István (feleség Nikolics Eufrozina)
- 1.5.4. Capdebó Emília (férj Somoskeőy Antal)
- 1.5.5. Capdebó Janka (férj Somoskeőy Antal)

- 2.1.1. Kiss Károly + 1854
- 2.1.2. Kiss Miklós + 1882 (feleség Damaszkín Ilona, +1888)
- 2.1.3. Kiss Katalin
- 2.1.4. Kiss Franciska (férj Karátsonyi László, + 1864)

- 3.2.1. Daniel Márton
- 3.2.2. Daniel Teréz (férj Iszay Adeodát)

3.2.3. Daniel Mária (férj Thucsik Dániel, Szamosújvár)

3.3.1. Daniel Lukács (feleség 1. Dániel Erzsébet, 2. Dániel Mária)

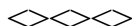
3.3.2. Daniel Júlia (férj Bogdánffy László)

3.3.3. Daniel Anna (férj Papp Miklós, Székelykeresztúr)

Folytatás a következő számban.

Kérjük kedves Olvasóinkat, hogy segítsenek a hiányzó adatok pótlásában. Várjuk leveleiket.

(Szerkesztőség)

Kedves Barátom !

Nem várt hír fogadott bennünket a jégbontó - vagy ha úgy tetszik - bőjtelő havában tartott összejövetelünkön. Háziasszonyunk, Sarolta asszony beteg lett. Valamelyik kóbor vírus őt is eltalálta. Ezt annál is inkább sajnáltuk, mert két éves lett az Egyesület és az lett volna az igazi ünnep, ha őt köszönthettük volna. Hiszen ő az igazi motorja az egész egyesületi - és egyéb - munkának. Remélem hamarosan felgyógyul és a kormányrúdhöz áll.

Az, hogy ki örmény, vagy magyar és ki az igazi, vagy ki csak "magyarkodik", vagy "örménykedik", úgylátszik örökzöld tárgya lesz a beszélgetéseinknek. Pedig ezt a tuskét ki kellene húzni, mielőtt végleg elmérgesedik. Dávid Csaba jól felépített, példákkal is szemléltetett kerek előadása ezt a célt szolgálta. Szeretnék egyszer egy nyelvészrel beszélni, hogy magyarázná meg, voltaképpen milyen szó az "örménykedik", "magyarkodik". Az biztos, hogy lefordíthatatlan, de a magyar nyelvtanban sem tudom hova helyezni. Főnév visszaható igeraggal (mosakodik, fésülködik, románkodik, oroszokodik, németkedik, stb.)? Vagy mi? Mit gondolsz, nem kéne utánajárni? Egyébként az is eszembe jutott, hogy akik annyira szeretik az anyanyelvüket, hogy engem is tanulásra akarnak kényszeríteni itt, miért nem a saját hazájukban gyakorolják. Miért hagyták el az ősi földet, hiszen szabad ország. De ez csak egy futó gondolat.

A tervezett erdélyi utazás főbb állomásait dr. Szarka György vetítette elénk szép képeivel. Egy-egy nevezetesebb helynél megálltunk és - kérésére - elmondtam egy odaillő verset. Így került sorra Ady Endre: Október 6., Petőfi Sándor: Vajdahunyadon, Abrányi Emil: A segesvári csatatéren című verse és végül, mintegy felhívásként Ady Endre: Intés az őrzőkhöz című opusza.

Dr. Borszéki Béla néhány közvetlen gondolattal csatlakozott Dávid Csabához és figyelmet érdemelt Fancsali János ugyancsak a tárgyhoz kötődő, aprólékos gonddal válogatott tényeket közlő, adatokat soroló felolvasása.

Egy percre még kézbe vettem a mikrofont, hogy emlékezzem, hogy emlékeztessen a jelenlévőket arra, már ötven éve, 1947. február 10-én írták alá a második párizsi békét és ezzel újabb menekült hullámot indítottak el, örményeket és magyarokat egyaránt.

Szeretnék egyszer már közünk látni. Olyan kedves, otthonos mindig az együttlétünk, örülünk, hogy újra látjuk egymást, és ha valaki egyszer nem jön, a következő alkalommal "kérdőre

vonjuk", hol voltál? ! De addig is, míg rászánod magad, hogy eljőjj, igyekszem híven beszámolni mindenről és nem múló szeretettel gondolok Rád !

Ilona

Gyémánt mise

Március 6-án 4 órakor tartotta Dr. Szentpéteri János és neje a fői római katolikus templomban házasságkötésük 60. éves évfordulóját.

Manapság ritka esemény résztvevői lehettünk, egy kedves meghívásnak eleget téve. Meghatódottan hallgattuk a zsúfolásig megtelt templomban a házaspár 60 évvel ezelőtti fogadalmának megerősítését. A szentmisét unokájuk celebrálta, aki igazán meghitté tette mindenki számára ezt a nem mindennapi családi eseményt.

A szentmise után a Károlyi kastély galériáján tartott fogadás népes vendégserege egy kedves műsor résztvevői lehettek.

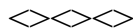
Kezdődött a rokonok, barátok köszöntésével versben, prózában. Követte a családi fényképalbum vetített képes felelevenítése, az ünnepelt pár, 3 gyermeke, 8 unokája és dédunokái szeretetteljes együttlétének bizonyítékai. Életük nagy műve, a megmaradás, a folytatás beteljesedett!

Majd a helybéli asszonykórus kedves műsora pezsdítette a hangulatot. Az ünnepelt pár stílszerűen babakocsival szállította el azt a sok virágot, ajándékot, amellyel barátaik ajándékozták meg őket.

Büszkék voltunk arra is, hogy - a zord idő ellenére - magyarörmény közösségünk szép számban képviseltette magát ezen a felemelő ünnepen, helybeliek, budapestiek, de még Kolozsvárról is. Amerre néztünk, mindenhol magyarörményt láttunk. De hát ez szinte természetes egy nagynevű magyarörmény család ily különleges eseménye kapcsán.

Szeretettel kívánunk még hosszú, egészségben gazdag, boldog együttlétet az ünnepelt párnak és egész családjának.

dr. Issekutz Sarolta

*"Aki nem emlékezik az elmúltakra,
megismérlésüket kockáztatja meg."
(Santayana)*

Gerlóczy Mariette: Két ország közt félúton

Nemrég kaptam meg *uzoni Temesváry Jánosné Gerlóczy Mariette* kézbesített küldeményét s benne a mellékelt könyvet, megtisztelő dedikációjával, mellékleteivel.

Bevallom őszintén, megdöbbenett a szerző magánkiadásában kiadott kordokumentum, amelyet egyébként az árvák megsegítésére jelentetett meg Csíkszerdában. Bár szüleink a II. világháborút átérték és vele együtt otthonuk, vagyonuk elvesztését, mégis megdöbbenett az a sors, amely a könyv szerzőjének, családjának kijutott. Az apa Horthy Miklós kormányzó első szárnysegédje volt, akit 1944. okt. 16.-án a nyilasok a birtokáról elhurcoltak, börtönbe vetettek. Onnan megszökve az oroszok viszik el "védőőrizetbe" családjával együtt. Gróf Bethlen István volt miniszterelnököt és Gerlóczy Gábor tábornokot 1945. február 24-én "pár órára" magukkal viszik az oroszok, ahonnan a miniszterelnök többé nem tért vissza.

A "védőőrizetben" ismerkedett meg a szerző az uzoni Temesváry családdal, későbbi férjével, Temesváry Jánossal. 1946-ban Gerlóczy Marietta magyar állampolgárként engedélyt kapott, hogy Erdélybe, Uzonba utazzon házasságkötés céljából, ahol Márton Áron püspök eskette meg az ifjú párt.

1949-ben fegyveres román katonák törtek rájuk otthonukban, ahonnan Sepsiszentgyörgyre szállítják őket, amelyet kényszerlakhelyként jelöltek ki számukra, kiutalva részükre a Károly Gáspár u. 4. szám alatti fáskamrát. Végül kitelepítették a családot Dobrudzsába, a Duna egy holt ága mellé a pusztába, ahol rizstermesztéssel foglalkoztak. Hatalmas fabarakkban éltek hosszú évekig 76 kitelepített társukkal együtt. 1955-56-tól engedték meg, hogy legalább írásban kapcsolatot teremtsenek a külvilággal. 6 év után szabadultak a pusztából, végül Kolozsvárott telepedtek le, mert nem szabadott Uzonba hazatérniük. Targoncásként, takarítónőként éltek napjaikat, majd végre 1960. május 28-án megkapták a Magyarországra településhez az engedélyt. Temesváry János június 5-én Kolozsváron az utcán összeesett és meghalt. Ezt követően az özvegynek 16 évet kellett még várnia, hogy hazatérhessen Magyarországra! Végülis 1976-ban érkezett meg Budapestre.

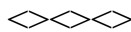
A könyv Erdélyben, Sepsiszentgyörgyön vásárolható meg. Ajánlom mindenkinek, nemcsak az árva gyermekek támogatása, hanem a XX. századi történelmünk alaposabb megismerése céljából. Különösen az ifjú nemzedéknek ajánlom, mert hihetetlennek tűnik, mi mindent kellett és tudott átélni az előttünk élt nemzedék. Erről eszembe jut és egyúttal figyelmébe ajánlom a T. Olvasónak a Budapest I. ker. Attila úton, a Bethlen udvar melletti parkban egy betoncella emlékmű megtekintését, amely betoncellában egy tükörrel szemben ülő bronz férfialak látható s az alábbi felirat:

"1944-90 azok emlékére, akik nem haltak meg, de az életüket tönkretették.

Rázsó Edit"

Köszönöm rétháti Kövér Ilona barátnőmnek, hogy felhívta figyelmemet az emlékműre s továbbadhatom felhívását.

dr. I. S.

Programok

Barangolás őseink földjén, III. rész.

DÉL ERDÉLYI KÖRUTAZÁS

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK KULT. EGYESÜLET ÚTITERVE

1999

A túra célja: felkeresni a dél-erdélyi örmény emlékhelyeket, valamint Háromszék, Fogaras, Szászföld, Kalotaszeg és Partium vidékeinek történelmi és természeti nevezetességeit.

ÚTVONAL: Budapest - Gyula - Nagyszalonta - Arad - Marosillye - Déva - Algyógy - Vajdahunyad - Gyulafehérvár - Szászsebes - Nagyszeben - Fogaras - Sepsiszentgyörgy - Árkos - Brassó - Prázsmár - Illyefalva - Kovászna - Csomakőrös - Kézdivásárhely - Szent Anna tó - Csernáton - Szászhermány - Fehéregyháza - Segesvár - Erzsébetváros - Berethalma - Medgyes - Kolozsvár - Bánffyhunad - Magyarvalkó - Nagyvárad - Ártánd - Szolnok - Budapest

Időtartam: 7 nap (augusztus 25-31.)

Autóbuszos útvonalhossz: Bp.- Bp. 2400 km.

Ellátás: félpanziós (estebéd és reggeli)

Szükséges felszerelés: túraruházat, dzseki, túracipő, fürdőruha, elemlámpa.

Vezetés: A csoportot képzett erdélyi szakvezetők kísérik a társasutazás kezdetétől annak végéig.

Pénzváltás: Az autóbuszon valutát vagy forintot lejre lehet váltani. Az utazás végén a megmaradt lejekeket az utaskísérő visszaváltja forintra.

Részvételi díj: 190 DEM/fő + buszkieltség

Az összeg tartalmazza a vezetést, a biztosítást, a félpanziót, a szállást és a belépők árát, kivéve a fakultatív programokét és a buszkieltséget.

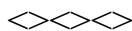
Az utat idén is a GONDVISELÉS EGYESÜLET szervezi, a csoportot ismét dr. Szarka György, a jól ismert és szeretett "Gyuri Bácsi" vezeti.

FŐBB ESEMÉNYEK:

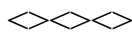
- Találkozók az erdélyi örményekkel
- Koszorúzás Aradon és Fehéregyházán az 1848-49-es szabadságharc, az örmény vértanúk és Petőfi Sándor emlékére
- Felkeressük Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, Fráter György, Zápolya János, János Zsigmond, Bethlen Gábor, Petőfi Sándor, Arany János, Körösi Csoma Sándor, Apáczai Csere János, Gábor Áron, Márton Áron, Kiss Ernő, Lázár Vilmos és Apor Vilmos emlékhelyeit
- Felmegyünk a Fogarasi havasokban az ezeréves határ közelébe és Csomádon Szent Anna tavához
- Városnézés Brassóban, Nagyszebenben, Medgyesen és Segesváron
- Múzeumlátogatás Nagyszalontán, Kézdivásárhelyen, Csernátonban, Sepsiszentgyörgyön és Félégyházán
- Templomjárás Gyulafehérváron, Szászsebesen, Brassóban és Kercen
- Vár - várkastély és erődtemplom - látogatás Vajdahunyadon, Gyulafehérváron, Fogarason, Segesváron, Prázsmáron, Berethalmon és Illyefalván
- Csernátonban és Körösfőn bepillantunk az élő erdélyi népművészet alkotóműhelyeibe pisztrángos piknik Bálványoson
- Székely néptáncstenen rophatjuk a hejszát
- Pódiumelőadás Nagyváradon
- Kalotaszegi családoknál személyes tapasztalatokon keresztül megismerjük az erdélyi emberek vendégszeretetét és őszinte barátságát.

A részletes programot a következő számban közöljük !

Részvételi szándékát jelezze levélben, vagy telefonon az egyesület székhelyén.

Köszönet *Gerlóczy Mariettának* az egyesület működéséhez nyújtott 5000 Ft adományért.

Könyvek, kiadványok

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek 1998 évi összesítő kiadása után az EÖGYKE 2 éves születésnapja alkalmából megjelent a Füzetek 1997 évi számainak könyv formája is. Az 1997 és 1998 évi összeállítás együttesen 1500 Ft-ért megvásárolható.

Az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat keretében megjelent Fancsali János: Viski János fiatalkori évei című könyve, 600 Ft-ért kapható egyesületünkél,

Szongott Kristóf "Szamosújvár szab. kir. város MONOGRÁFIÁJA" sorozat (repr.):
első kötet 1200 Ft,
második kötet 1500 Ft
negyedik kötet 1000 Ft
Szongott Kristóf A magyarhoni örmény családok genealógiája 800 Ft.

Hírek, információk

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni. Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók:10100723-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:
1015. Budapest Donáti utca 7/a.
Postacíme:1251 Budapest Pf. 70.
Telefon: 201-1011, fax/fel; 201-2401.
Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

Erdélyi Örmény Gyökerek *Füzetek*

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület időszaki kiadványa

Főszerkesztő: dr. Issekutz Sarolta
Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Dávid Csaba Fancsali János, rétháti Kövér Ilona
Szerkesztőség: 1251, Budapest Pf. 70.
Tel: (1) 201-1011 Fax: (1)201-2401